

**ВАРІАНТИ ЗДОБУТТЯ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ
З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ**

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ БАТЬКІВ ТА КОНСУЛЬТАНТІВ ІРЦ

● Вибір дошкільного закладу – непростий відповідальний момент, адже важливо, щоб дитині було комфортно, поряд були друзі, перший самотійний соціальний досвід був позитивним, а також дитина отримувала якісні освітні послуги, необхідний корекційно-розвивальний, психологічний, за потреби – медичний та реабілітаційний супровід.

● Щоб допомогти батькам та колегам краще зорієнтуватися пропонуємо коротку характеристику варіантів освіти для дітей з порушеннями слуху, які сьогодні існують в нашій країні.

● Вважаємо позитивним наявність варіантів для здобуття освіти, що забезпечує можливість врахувати потреби кожної дитини, побажання батьків.

Перший варіант

**Заклади дошкільної освіти
компенсуючого типу
(спеціальні заклади дошкільної
освіти) та**

**дошкільні групи / підрозділи
спеціальних шкіл та навчально-
реабілітаційних центрів**

Документи, якими керуються у роботі:

"Положення про заклад дошкільної освіти"

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2021-%D0%BF#n9>

"Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-2019-%D0%BF#Text> та ін.

Освітній процес у спеціальних садках здійснюється переважно за спеціальними програмами розвитку для дітей глухих та зі зниженим слухом дошкільного віку, розробленими на основі Базового компонента дошкільної освіти МОН України.

Тобто зміст освіти такий як «у всіх дітей дошкільного віку», натомість включено специфічні моменти, виділено важливі у роботі з дітьми з порушеннями слуху напрями – «розвиток мовлення та комунікативна діяльність дитини», «розвиток музично-ритмічних та складоритмічних відчуттів»; включено розділи з корекційно-розвивальної роботи, зокрема: «розвиток слухового (слухо-зорового, слухо-зоро-тактильного) сприймання та формування вимови», «фонетична ритміка».

Педагоги можуть використовувати у роботі «звичайні» програми, вносячи необхідні специфічні зміни із врахуванням потреб дітей у групі, власного досвіду, особливостей роботи закладу.

Перший варіант (продовження)

**Заклади дошкільної освіти
компенсуючого типу
(спеціальні заклади дошкільної
освіти) та**

**дошкільні групи / підрозділи
спеціальних шкіл та навчально-
реабілітаційних центрів**

Вихователі за освітою є сурдопедагогами, у кожній групі передбачено посаду вчителя-сурдопедагога, який проводить корекційно-розвивальні заняття (індивідуальні, групові, підгрупові, парами тощо) із врахуванням можливостей, актуальних потреб дітей, навчальних цілей та завдань. Учитель-сурдопедагог також здійснює корекційний супровід навчального та виховного процесів у групі, долучається до різних видів діяльності, підготовки та проведення заходів.

Чисельність вихованців у групі до 12.

Особливістю спеціальних садочків є білінгвальне освітнє середовище, одночасне використання в навчальному процесі та спілкуванні словесного мовлення та жестової мови.

Педагоги враховують можливості та потреби кожної дитини, мову спілкування, якої спілкуються у родинні, інші фактори для забезпечення ефективної комунікації та різнобічного розвитку дітей (для одних дітей - перша мова навчання жестова, вивчення словесного мовлення відбувається на основі жестової мови, проводиться відповідна корекційно-розвивальна робота; для інших – увага більшою мірою зосереджена на розвиток слухового сприймання та словесного мовлення, дотримання мовленнєвого середовища, стимулювання дитини до вербального спілкування).

Перший варіант (продовження)

***Заклади дошкільної освіти
компенсуючого типу
(спеціальні заклади дошкільної
освіти) та***

***дошкільні групи / підрозділи
спеціальних шкіл та навчально-
реабілітаційних центрів***

Випускники спеціальних закладів продовжують освіту в спеціальних школах для дітей з порушеннями слуху та інклюзивних класах.

Маючи у своєму арсеналі багаторічний практичний досвід, матеріальні (спеціальну техніку, апаратуру, комп'ютерні програми тощо) та кадрові ресурси, спеціальні школи забезпечують якісну дошкільну підготовку дітей з порушеннями слуху в поєднанні з корекційно-розвивальним супроводом.

Другий варіант

*Спеціальні групи
для дітей з порушеннями
слуху в закладі дошкільної
освіти комбінованого типу*

Вихователі таких груп зазвичай є фахівцями в галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіки); учитель-сурдопедагог, який проводить корекційно-розвивальні заняття, є штатним працівником закладу.

Корекційно-розвивальна складова передбачає заняття з розвитку слухового (слухо-зорового, слухо-зоро-тактильного сприймання) та формування вимови, розвитку мовлення, фонетичної ритміки.

Наповнюваність груп до 12 дітей.

Після закінчення садочка діти продовжують навчання в спеціальних та інклюзивних школах.

Другий варіант (продовження)

**Спеціальні групи
для дітей з порушеннями
слуху в закладі дошкільної
освіти комбінованого типу**

Спеціальні групи часто створюються за запитом батьків певної територіальної громади (району) і в територіальній доступності до реабілітаційних центрів, які надають послуги дітям з порушеннями слуху або закладів загальної середньої освіти, де створенні спеціальні та інклюзивні класи.

Програмне забезпечення та специфіка освіти в межах такої моделі наближена до спеціальної дошкільної освіти; за організаційними та методичними аспектами її можна розглядати як «проміжний» варіант між спеціальними та інклюзивними закладами.

Третій варіант

Інклюзивні групи закладів дошкільної освіти

Діяльність інклюзивних груп унормовано "Порядком організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#n8>

Вихователі таких груп не є фахівцями зі спеціальної освіти, необхідні знання педагога здобувають у межах програм підвищення кваліфікації (курси, семінари тощо) та працюють у команді із сурдопедагогами. У кожній інклюзивній групі передбачено посада асистента вихователя; у закладі створюється команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, що об'єднує педагогів та батьків.

Корекційно-розвивальна робота в інклюзивних групах здійснюється у відповідності до висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини; враховуючи потреби в більшості випадків включає заняття з сурдопедагогом з розвитку слухового (слухо-зорового) сприймання та мовлення; залежно від індивідуальних особливостей можуть бути рекомендовані заняття з практичним психологом з розвитку когнітивної та / або емоційно-вольової сфери, психологічний супровід на період адаптації тощо.

Третій варіант (продовження)

Інклюзивні групи закладів дошкільної освіти

За відсутності сурдопедагога (іноді виникають ситуації, коли «складно знайти» фахівця) тимчасово заняття може проводити вчитель-логопед, а також за умови, що в дитини достатній рівень слухового сприймання (сприймає розмовне мовлення), учитель-логопед володіє методиками роботи з дітьми з порушеннями слуху. В окремих випадках корекційно-розвивальна складова включає заняття і з сурдопедагогом, і з логопедом (напрями роботи різняться).

Фахівці, які проводять корекційно-розвивальні заняття, можуть бути штатними працівниками закладу (якщо кількість годин, що «проводить» фахівець, у межах половини і більше ставки педагога, тобто в закладі є декілька дітей, які потребують підтримки такого спеціаліста), в іншому випадку фахівці працюють за угодою.

Третій варіант **(продовження)**

Інклюзивні групи **закладів дошкільної** **освіти**

Освітній процес в інклюзивних групах відбувається за «звичайними» освітніми програмами з внесення необхідних адаптацій та / або модифікацій відповідно до можливостей та потреб дитини з особливими освітніми потребами. Для кожного вихованця, який за результатами комплексної оцінки в ІРЦ має особливі освітні потреби в додатковій підтримці, розробляється індивідуальна програма розвитку (ІПР).

Спеціальні програми (програми розвитку дітей з порушеннями слуху) можуть бути використані як ресурс для складання ІПР та організації навчання, корекційно-розвивального супроводу.

Основною перевагою такого варіанту освіти є мовленнєве середовище, що важливо для розвитку мовлення та навичок спілкування дітей дошкільного віку, натомість корекційно-розвивальний супровід за своєї інтенсивністю поступається «спеціальній формі навчання».

**Навчання дітей зі зниженим
слухом, оптимально
слухопротезованих, з
кохлеарними імплантами**

**в логопедичних групах
(спеціальних групах для дітей
з порушеннями мовлення)
закладів дошкільної освіти
комбінованого типу**

Усі діти такої групи мають особливі мовленнєві потреби / значні особливості функціонування мовлення.

Вихователі спеціальних груп для дітей з порушеннями мовлення в більшості випадків мають логопедичну підготовку; з групою працює вчитель-логопед, який системаічно проводить індивідуальні та групові корекційно-розвивальні заняття.

Педагоги керуються переважно спеціальними програмами розвитку дітей з порушеннями мовлення.

Серед основних переваг таких груп батьки дітей з порушеннями слуху називають: менша кількість дітей (на відміну від інклюзивних), мовленнєве середовище, відносно велика кількість закладів і відповідно наближеність до дому, системний супровід логопеда, «психологічний комфорт» – кожна дитина в групі має особливості розвитку, зокрема мовленнєвого, індивідуальний підхід відповідно до можливостей дитини тощо; а заняття з сурдопедагогом чи іншими фахівцями планують організовувати приватним чином.

**Навчання дітей зі зниженим
слухом, оптимально
слухопротезованих, з
кохлеарними імплантами**

**в логопедичних групах
(спеціальних групах для дітей
з порушеннями мовлення)
закладів дошкільної освіти
комбінованого типу**

Проте фахівці та експерти зазначають, що спілкування з однолітками, які мають суттєві порушення мовлення, не забезпечує повноцінне мовленнєве середовище, яке необхідне для розвитку дітей з порушеннями слуху.

Відсутність можливості в закладі отримувати послуги сурдопедагога також негативно впливає на процес реабілітації (зарубіжний досвід свідчить, що найкращий варіант, коли дитина отримує необхідні послуги за місцем навчання).

У кожному конкретному випадку враховуємо всі фактори та обираємо найбільш оптимальний варіант

Складно у декількох абзацах описати особливості кожного варіанту освіти, адже унікальною є кожна дитина та родина, водночас унікальним є кожен заклад освіти, що має свої особливості, зокрема регіональні, тому такий поділ та характеристика – умовні та схематичні.

Існують приватні заклади освіти із різним спектром послуг; є діти, які навчаються у "звичайних" групах без підтримки (без організації інклюзивного навчання) – або підтримка не потрібна або організована паралельно у приватний спосіб; навчання у реабілітаційних центрах (відвідування занять, позакласних заходів тощо).

Остаточне право вибору закладу освіти та форми навчання для своєї дитини мають батьки/законні представники.

У висновку ІРЦ не вказується тип закладу/форма навчання, лише зазначається чи має дитина особливі освітні потреби, категорія (тип) освітніх труднощів, ступінь їх прояву та відповідно рівень додаткової підтримки, яка передусім може включати корекційно-розвивальні заняття, супровід асистента вчителя, адаптації/модифікації, додаткове обладнання тощо.

Радимо батькам після консультації із фахівцями ІРЦ, за можливості відвідати заклад, поспілкуватися із адміністрацією та педагогами. Якщо немає можливості безпосередньо приїхати – зателефонувати, поставити питання, які хвилюють, зайти на сайт. Це допоможе зорієнтуватися та визначитися.

Якщо дитина вже отримувала послуги сурдопедагога – порадьтеся із ним щодо вибору закладу, за можливості попросіть свого фахівця познайомитися з педагогами садочка, який ви обрали, що б вони могли обмінюватися інформацією, співпрацювати.

Бажаємо успіхів Вам та Вашій дитині

Будьте членом «команди закладу», підтримуйте спілкування з педагогами, прислухайтеся до порад, за можливості беріть активну участь в обговоренні нагальних питань, спілкуйтеся та підтримуйте хороші відносини з іншими батьками.

Якщо все ж таки обставини складуться таким чином, що потрібно буде змінити заклад – не хвилюйтеся, отримуйте поради від педагогів, шукайте такий варіант освіти та заклад, який буде прийнятний саме для вашої дитини.

Пропонуємо посібники для батьків,

підготовлені співробітниками відділу освіти дітей з порушеннями слуху

Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

«ДИТИНА З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ: НАВІГАЦІЯ ДЛЯ БАТЬКІВ»

С.Литовченко, В.Жук, О.Таранченко, В.Литвинова, Н.Піканова

<https://lib.iitta.gov.ua/715811/1/>

«ДИТИНА З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ»

С.Литовченко, В.Жук, О.Таранченко

<http://lib.iitta.gov.ua/714037/1/>

Навчально-наочний посібник для роботи з дошкільниками з порушеннями слуху (у 3 книгах)

«СТЕЖКИ У СВІТ»

В.В. Жук, О.Ф. Федоренко, В.В. Литвинова, Н.Л. Максименко, Л.В. Борщевська, С.В. Литовченко.

<https://lib.iitta.gov.ua/7800/7>